

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**S. Kiliani Franciæ Orientalis, Qvæ Et Franconia Dicitvr;
Apostoli, Gesta, Varijs cum notationibus historicis,
dogmaticis**

Serarius, Nikolaus

Wirceburgi, 1598

VD16 S 5993

VII. De Herbipolitana vrbe.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64132)

Validiores olim Gallorum res fuisse, summus Auctorum Diuus Iulius tradit, eoq; credibile est, etiam Gallos in Germaniam transgressos. Quantulum enim annis obstabat, quo minus ut quæq; gens eualuerat; occuparet, permutaretq; sedes promiscuas adhuc, & nulla regnorum potentia diuisas? Igitur inter Hercyniam siluam, Rhenumq; & MOENVM amnes, Heluetij, vltiora Boij, Gallica vtraque gens, tenuere. Quamuis verò ista de Gallis ad Gallofrancos traferri fortè queant, quia tamen nulla explicatè Francorum mentio est, si minus eò contenti, quod indubium magis est; Francos omnium primò sedem in Gallia fixisse, Anno Domini 456. quemadmodum, suis in Annalibus nunquam satis laudatis, Reuerendis. & Illustrissimus ostendit Baronius: Deinde vtramque Francorum propaginem ita communi à radice deduci potuisse, ut neutri, ab alteris, sed vtrique à veteribus tamen Francis per vias, colonias, aut copias, causas, rationesq; diuersas extiterint: Sicque, si non Germanofranci, Gallofrancorum parentes sint, aut contrà; ipsi tamen inter se ambo fratres, & consanguinei sint, eorundem maiorum satu editi, ut meritò magna inter eos caritas, & necessitudo vigere debeat. quemadmodum, in quadam ad Reuerendissimum nostrum IULIVM Gallica Epistola, magnum illud Galliæ columen & ornamentum, Heros Guisus, cum Reuerendissimi huius nostri, in veterè Catholica religione, studium, & Zelum audijisset, non ita multò antequam regijs insidijs occumberet; verè, Christianeq; perscripsit.

VII.

DE HERBIPOLITANA VRBE.

Ria hic potissimum exequar. I. Quomodo urbem hanc veteres appellarint. 2. Quando ædificata sit. 3. & postremo, Quæ causa nominis. *Primum*, S. Bonifacius, & auctor noster bis oppidum appellat Orientalis Franciæ, quod lingua Francorum vocatur *Wirtzburg*: Egvaldus oppidum *Wirtzburgense*, & postea *Wirtzburg*

nouam.

Hist. S. Bonifacii
l. 1.
c. 7. & 9.
l. 1. c. 9.

nouam. Rursum S. Bonifacius castellum quod dicitur *Wirzburg*: V. Beda, pagum Austriae, & castrum *Wirceburg*: Sigebertus modo castrum Franciae Orientalis, vel Ostrofranciae, modo *Wirtiburgum*, & *Wirtziburgum*. Benjamin Iudaeus *Wirzburg*: licet malè ex Hebraearum literarum similitudine, & punctorum adiectione, hinc fecerit *Interpres*, *Daurasburk*. Trithemius *Poepolin* dicere voluit, & prout etià doctissimus, Medicinæ, hac in Academia, Professor, edito in Theatro, nuper citauit, *Marcopolin*: plurimi *Herbipolin*: adeo vt se monitum aliquando ex vrbe dixerit D. Cancellarius, *Virus Crepserus*, ne *Wirceburgensem* Episcopum, dum Romam scriberet, inaudito nomine, nominaret. In ritualibus enim voluminibus, archaisque Romanis, *Herbipolensem* tantum inueniri. Quod, etsi crebrum, vti etiam c. *Ilud Dominus extra de cler. excôm.* insinuat: vsquequaquã tamè verum non esse, argumento est *Zachariae Pontificis ad Galliae complures Episcopos Epistola*, dum *Burckardo Episcopo Wirceburgensi* salutem dicit, qui apud *Viterbiensem à Pipino Nano Caroli M. Patre*, dum legatus Romam mittitur, *Guerzeburgensis Episcopus* dicitur, quasi *Guerzeburgum* vel *Guerciburgum* urbis etiam nomen fuerit. Sunt & nonnulli, qui esse hanc putent, quæ à *Ptolemæo Artaunum* inscribitur, adeo vt eam de se loquentem ita quidam fecerit:

*Me quondam Artaunum Ptolemæus tradidit esse:
Nomine mutato nunc vocor Herbipolis.*

Secundum. Arx diu ante oppidum, eo in loco, & monte, quo & hodie visitur; ædificata videtur, cum adhuc *Egvvaldi* tempore vocaretur *Wirceburg antiqua*, oppidum verò *Wirceburg noua*, vel pagus, quemadmodum supra loquentem *Beda* audivimus. Mons verò ipse, à templo, quod in honorem *Beatissimæ Virginis Deo* dedicauit *primi Christiani Francorum ducis Christianus filius*, de quo infra; dictus est, vti etiam ab *Egvvaldo* notatum; mons *S. Mariæ*, sicuti & modo *Fraumenbera*; eo scilicet modo, quo *Erphordiensis mons*, olim quidem *Meruigisburk* vocabatur: Sed à *Dagoberto Francorum Rege* mons

l. 2. c. 4.
in hist. S.
Bonifacij
l. 21. c. 1.
Martyr l. c.
Itinerar.
l. de miracu.
Tittelbac. &
in comp.
Reg. 50.

l. 2. hist. S.
Bonifac:
p. 17. an.
751.

Europ. tab. 4

l. 2. S. Burk.
c. 4.

l. cit.

hist. Fran.
l. 3. c. 76.

l. de bel.
Gall.

Onuph de co-
mitijs Imp.

decret. d. 80
l. 2. cit. c. 2.

l. 1. S. Burk.
c. 9.

S. Petri, vti apud Scaffnaburgensem scribitur; nominatus est. Sunt porrò testes Trithemius, Irenicus, urbem ipsam fuisse à primo Menigaugiæ duce Genebaldo constructam, Anno Domini 326. Quod si est; disquirendum nobis, quemadmodum à Beda, qui tanto post vixit; pagus vocata sit. Neque enim eo modo quo Cæsar Heluetiorum, & Sueuorum pagos accipit; loqui videtur, cum ciuitatem, quæ in pagos diuisa sit; nullam nominet. Neque etiam villæ dum vrbes constitutæ, quæ Imperij villæ, seu pagi & viculi quatuor haberentur, quemadmodum postea factum de Bambergæ, Ulma, Haganoa, Selestadio, & de Colonia, Ratisbona, Confluentia, Saltzburgo, de Ingelheimo, Altdorffio, Lichtenauio, Denckendorffio.

Reor equidem pagum dictam, vel quod pagi nomine, satrapia interdum, & vti veteribus Francicarum rerum scriptoribus vsitatè dicitur; Comitatus significetur apud Aimoinum, Rheginonem, Marianum, imò & D. Hieronymum in Eusebij Chronico, vbi de Syriæ Rege Demetrio & Oniæ Pontificis filio Onia narratur: vel quòd licet non omnino tunc noua, noua tamen adhuc esset, quoad nouam aliquam maiorem magnitudinem, quæ tum iam accessisset; rursumque licet non omninò tunc parua; cum ne in villulis & modicis ciuitatibus, Episcopos ordinaret; à Zacharia Pontifice monitus fuerit S. Bonifacius, parua tamen satis adhuc extiterit; donec ad eam, quam hodie videmus magnitudinem, quæ tamen non nisi mediocris est; paulatim excreuit. Sic enim vaticinatus S. Bonifacius. *Felix eris amodo Wirceburgum, & inter Germaniæ non ignobilis vrbes. Et quamuis temporibus, quarundam ciuitatum postrema habearis; tamen exornata corporibus, Martyrum, inferior vltra non habebis.* Certè Anno 1057, vbi iam è nostri huius Societatis I E S V Collegij parte, in partem alteram, per superpositam plateæ pergulam, transitus est; porta vrbis adhuc erat: & S. Stephani Cænobium, quod mœnibus iam inclusum; extra mœnia in suburbij visibatúr. quemadmodum ex Canonicorum factæ in nouo Monasterio per Adalberonem Episcopum, institutionis litteris perspicuum; ita vt rectissimè in Sancti nostri festo, de ipso, ipsiusque socijs Prosa canat:

Aucta.

*Aucta quorum ex fauore
Est præcelsa & honore
Herbipolis ciuitas nunc eximia.*

Tertium. Wirceburgum porrò cur appelletur, duas potissimum circumferri causas video. Prior est quod Würs herbam significet, ideoque & Herbipolis, & Poepolis. At cur ab herba quaeso? Istis in montibus, & syluosis quondam locis, quænam herbarum tanta, vel copia, vel præstantia? Quanquam ne herba quidem præcisè Würs est, sed aromatica herba, vel aroma potius, uti piper, zinziber, cinnamomum, cuius hoc in solo, cæloque radiculam nescio an hominum quisquam vnquam viderit, legerit. Bambergæ, quæ & hodie glycyrrhizam dat; ista potius dignanda nomine. Posterior igitur alijs placet. Würs inquit, mustum est. & in arcis nostræ monte, alijsque circumstantibus, musti crescit plurimum. Cur ab vñtatori ergo contritiorique vocabulo non effectum Mostburg? quasi verò non sint vites Wirceburgo, his in locis, multò posteriores. Syluæ, ac saltus, iuga hæc nostræ occupabant, non vineæ. Interrogatu maiores, quid sibi velit ab alto fago mons: quid sacris ille porcus S. Martini pridianus: quid ab iisdem Martinalibus ad Domini Natalitia vespertinus campani æris, hora quinta ad octauam, pulsus: quid alia id genus complura.

Ibis in antiquas syluas, stabula alta ferarum.

Atque ubi nunc vites, tunc ardua sylua virebat.

Et tamen in Sigeberto Vitiburgum idcirco quidam correxerunt, & Hebraeus quidam Elchanon Pragensis, annos ab hinc aliquos, *basishir* quasi Mustopolin indigitabat. Annonius l. 4. c. 81. *Natio, ait. Sclauorū est, sedens super littus Oceani quæ propria lingua VVetalabi Francica autem Vultzi, vel ut alij legunt; VViltzi vocantur. La Francis semper inimica.* Similia Rhegino, & Helmoldus, qui lib. 1. c. 2. Sclauorum populos cū enumeraret; de quibusdam tandem ait. *Hi quatuor populi, à FORTITVDINE VViltzi siue Lutici appellantur.* quasi scilicet diceretur, *das seynd deu.* An ab his ergo primò Wiltzburgum, deinde Wirtzburgum natum? Non impro-

G. Aen.
1. Fast.

babile. fortè tamen ab arcis ipsius, vel primo, vel insigni quopiam Domino, qui Wiricus, aut Wircus, Wirfusue diceretur, Wirceburg vocitata est. *Primò.* Quia, prout iam supra dictum, ab arce ad urbem nomen hoc translatum. Videmus autem similiter arces, vrbesque plurimas isto modo certis à personis nomen mutuatas Amaburgum, Buriburgum, Carelburgū, Drusoburgum. etiam apud Gallos, quæ in villam abeunt, vti Abeuilla, Theonuilla, Remberuilla, quasi Abonopolis, Theonopolis, Rembertopolis. *Deinde.* Wiricorum, Wircorum, Wirforumque nomina olim fuerunt, suntque etiamnum non inusitata. Nam Theologiensis Abbas, in Treuirensi Episcopatu, fuit Wiricus Anno Domini 1160. & Abbas Arsteinensis Præmonstratensis Wiricus anno 1292. & Abbas Eptermiensis, vir nobilis, Wiricus de Alinbach anno 1400: Metensis Episcopus Wigericus in Reginonis supplemento, Anno 917: Waricus anno 1500 Episcopus Virdunensis. Et sua in familia, iam ab aliquot sæculis, Wiricos fuisse mihi affirmabat nobilis Vir D. Io: Binsfeld, cum de iuniore suo fratre Wirico loqueretur. Quid Guericos, Quiricosque memorem? in quibus nil nisi geminum nostrum *B* liquefcit. Vnde & supra Pipinus Guerceburgensem Episcopum dicebat. Sunt verò in Franconia adhuc ista Wircingi quidam: Est, vti audio; in Westphalia, Essenfeldia, obscurus quidem homo, sed qui & huc spectet; Wiricus Frank. inde ille veterum scriptis nobilitatus Wircetorix aut Vercingetorix Gallorum Rex in triumpho Gallico à Cæsare ductus, vt ait l. 43 Dio. *Tertiò* fuisse apud veteres crebrius Wirceburgum, quam Wirtzburg, aut, Würtzburg scriptum, antea significauit. Visum mihi porrò Breuiarium Anno 1509 hic editum, quod ipso S. Kiliani die festo, in lectione tertia, Wirtzburgum latina lingua interpretari, ait, *Virorum castellum.* Id factum putant quidam, quòd Wirzburg tunc fuerit totius prouinciæ propugnaculum et in *Wertzburg* / literis e, in i, & t, in z commutatis, oder ein *Mantliche Vestung.* Francones. n. se ex eo contra hostes suos defendebant. Hinc adhuc hodie in radicibus montis, vulgò in der *Künbach* / quædam rudera apparent ædificiorum, quæ demon-

In Monast.
Trieffenstein

strare

strare videntur, eam partem urbis in subsidium arcis munitam fuisse. At quæ ista obsecro latina lingua, quæ *Wirz* viros interpretetur? Nimum foret hæc pinguis, & obesa, sacro in libro, inscitia, nisi librariorum manus, pro *Wilzorum*, aut *Vircorum*, mendose *virorum* supposuisset. Quid Trithemiana Marcopolis? A quo Marco? & quam cum *Wirzburg* similitudine? Scriptum scilicet erat *WIRCOPOLIS*, & per literarum priorum euerfionem, ac mutationem, noua extructa Marcopolis. quemadmodum t. 2. epistolarum Pontificum, Romæ iam editarum ponitur *Mertburg*, pro *Wirzburg*. Est alioqui Saxonie urbs Marcopolis apud citatum antea *Helmoldum* l. 1. c. 74. ubi narrat Comitis in castro *Wintzeburg* cædem, & conuentum super ea Marcipolitanum seu *Merleburgensem*. De vltima verò ista particula *burga* dici potest, à *πύργος* dictam esse. Inde siquidem *Burgarij* in *Theodosiano Codice* l. 7: *burgi* in *Iustinianæo Codice* l. 6. de fundis rei priuatæ, & l. 2. de præf. præf. Afr. *Burgundiones* apud *Paulum Diaconum* l. 2. *Breuiar*, *Vegetius* l. 4. c. 10. *Castellum*, ait, paruulum, quem *burgum* vocant. Caterum de *Herbipolis* nomine duplex sententia. Vna recentior, quam ab *Erebo* primus *Germaniæ* nostræ poëta laureatus *Conradus* *Celtes* accersit, vt sit *Erebipolis*, in qua *Deus* ille coleretur. Nul- lum tamen vsquam cultus huius vestigium. Alios postea deos proferam. Apud quos verò, nisi apud eos, qui ex omnibus pænè vocabulis aspirationem detrahunt, quibus apud *Augustinum* non homo, sed omo est; *Erbipolis* legitur? Altera, herbam, quam supra iam abieci; reperit, sed quam aptè, viderint *logodædali*. *Mixogræca* est, & in *Latio*, quemadmodum apud *Pliniū*; *mentagra*, pænè iocularis & inepta *Herbipolis*. Cum enim *Constantinopolis*, *Adrianopolis*, *Persepolis*, *Helenopolis* dicatur: cur non *Herbopolis*, aut *Herbæpolis*? Sed sapiamus vt pauci, loquamur vt multi. Si vetustiorum, in quibus vox hæc manuscripta esset, codicum, videre plus contigisset, aliquid fortè afferrem: nunc duo tantum hæc occurrunt. Vnum nomine isto, re vera non exprimi *Germanicum* illud *Wirceburg*, cum à *Wirico* sit, vt i probatum. Neque insolens est, vt aliud *Latino*, aliud

l. 1. Conf. c. 18

l. 26. c. 1.

lib. 1. de S.
Burcardo.

Germanico nomine importetur. Eadem quidem vrbs est Argentina, & Strasburk, sed num eadem nominum vis? Alterum; fieri potuit, vt cum aduenientium huc Scotorum, & Anglorum quispiam didicisset, *Wurz* herbam Aromaticam, *Würgel* radicem significare, vel nostrorum etiam Francorum quispiam aduertisset; Herbipolim ilicò finxerint, idque nomen, quasi omen valde alijs placuerit. Huc enim alludere videtur *Egvvaldus* cum ait, *Florebat in Anglorum insula, vel patria sub Rege Christianissimo aromatica quedam Christi boni odoris areola* (sic enim libri habent veteres) *nobilis, vtique nobilissima Burckardi parentela.* Et

S. Kiliani prosa. *Odor quorum cum doctrina
Tam remota quam vicina complet loca.*

Et S. Burckardi. *Per hos, Christiꝝ cultores,
Extirpati sunt errores
Et virtutum gignit flores
Vinea Domini.
In quorum sacra cultura
Diuina adiecta cura
Medicina datur pura salutis hominum.*

apud Bed.
in hist. l. 5.
Theodorus,
de quo l. 2.
vit. e Sancti
Bonifacij
f. 499.

Sic & in Sancti nostri historia toties seminum mentio, & S. Bonifacij, diuinorum plantationis, & contrariorum extirpationis. Nam quod in Hybernia, & Anglia viri essent Græcarum literarum scientissimi, eorum qui huc inde ventitarunt discipuli, libenter & sæpè Græcizabant. In veteri S. Burckardi Epitaphio, quod in suas noui Monasterij antiquitates Reuerendus, & Cl. V. eius Ecclesiæ Decanus D. Ioan: Wilhelm: Gantzhornius contulit; legitur. *Nobis tutela psychon, Somatonꝝ, medela.*

In eiusdem prosa *Clange, pange, ac hymniza
Gaude, plaude, symphoniza.
Vbi sapit mellifluum,
Atque sonat dulcissuum,
Seraphicumꝝ, εὐφώνως.*

Vide-

Videlicet prout apud Persium; *Eia tuum belle.* Rursumque in Sancti nostri prosa. *Adoranda, veneranda*

Trinitatis est & sic.

Tres videns adoravit monadem.

Ex isto igitur philellenismo, & nonnulla ad Germanicum sonum cognatione, Herbipolis fabricata, quam WIRCOPOLIN aut plenius Wiricopolin deinceps etiam vocarem, nisi nouam quandam urbem extruere viderer, cum è duobus iam vsitatis nominibus, vir alioqui doctus non defuerit, qui duos in Germania Episcopatus recensuerit, Wirceburgensem & Herbipolensem, seu, vt ipse loquitur; Herbipogenensem, Moguntino Archiepiscopo subditum.

*Symphoria:
Champerius
l. 2. de mira-
bilib. mundi.*

VIII.

DE S. KILIANI TEMPORE IN FRAN-
CONIAM ADVENTVS, ET MARTYRII
IBIDEM SVSCEPTI.

Anctum Kilianum bis Herbipolin venisse, narrat Auctor noster. Primùm quidem, cum è patria in Germaniam ingressus est: Deinde cum Roma, quò, vt infrà dicitur; hinc profectus erat; redijt. Et posterioris huius aduentus tempus ab Auctore nostro monstratur, cum ait. *Tunc præerat Romanæ Ecclesiæ Conon Pontifex.* At Cononi huic pontificatus impositus est Anno Domini 686, Calendis Nouembribus. tantumque menses II, dies tres, eum gessit, quemadmodum docet Sigebertus, Contractus, alijque veteres, quos & Onuphrius sequitur, vt facillè mendum in Mariano Scoto appareat, cum eidem annum vnum, menses XI. tribuit. Ipsemet enim subiungit illum die XXVII. Septembris Anno 687. obiisse. Ideoque hoc ipso 687. huc repedauit S. Kilianus, cum Pontificalem ab illo potestatem accepisset. Sunt qui scribant à Benedicto Papa, qui Ioannem, Cunonemque antecessit, in Germaniam vel ductum, vel missum, vel Episcopum creatum.

*Compilatio
compendiosa
post Sigebert.
Hermann.
Genebrard.*

fed